

## Virumaa Koostöökogu (VIKO) tegevuspiirkonna erisuse põhjendus

MTÜ Virumaa Koostöökogu (VIKO) asutati 01. juunil 2006. a Aseri, Lüganuse, Maidla, Rägavere ja Sonda valdade ning Püssi linna, nendes tegutsevate ettevõtete ning mittetulundusühingute poolt. Peale Lüganuse, Maidla ja Püssi kohalike omavalitsuste ühinemist 2013. aastal Lüganuse vallaks on VIKO piirkonnas neli omavalitsust: kolm Ida-Virumaalt (Aseri, Lüganuse ja Sonda vallad) ja üks Lääne-Virumaalt (Rägavere vald).

VIKO piirkonnas elab Statistikaameti andmetel seisuga 01.2014 ca 6400 elanikku, Rahvastikuregistri andmetel on elanikke ca 6800. Tähelepanuväärne on asjaolu, et tegevuspiirkonna elanike arv on viimase kümne aasta jooksul oluliselt vähenenud (ligi 1800 inimese ehk enam kui 20% võrra). Elanikkonna vähenemine on tingitud negatiivsest loomulikust iibest (perioodi 2005-2013 aastakeskmise oli -70 inimest) ja väljarändest (aastakeskmise enam kui -100 inimest).

**Kuigi VIKO tegevuspiirkonnas on elanikke vähem kui 10 000 on tegevusgrupi jätkamine Eesti Leader-maastiku põhjendatud erinevate aspektidega, sh:**

### 1) Tegevuspiirkonna väike asustustihedus

Rahvastiku tihedus on VIKO piirkonnas väike, võttes aluseks Statistikaameti andmed kogumikust „Eesti piirkondlik areng” on piirkonna asustustihedus keskmiselt **7,7 inimest ruutkilomeetri kohta** ning rahvaarvu edasisel kahanemisel vastav näitaja langeb veelgi.

Põllumajandusministri määruse „LEADERi kohaliku arengu strateegia ettevalmistamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord” § 3 lõige 3 kohaselt on kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna elanike arvus lubatud põhjendatud erandid mh juhul, kui kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna asustustihedus **on alla kümne elaniku ruutkilomeetril. Antud juhul on seega tegevuspiirkonna erisus vastava näitajaga põhjendatud.**

### 2) Tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslik, maastikuline ja kultuuriline eripära

Virumaa Koostöökogu piirkond jääb nii endisele kui ka tänasele tööstusmaastikule, piirkonda ühendab tööstusest tulenev pärand ning traditsioonid. Piirkonnas asub 3 tuhamäge, 2 savikarjääri, 2 kruusakarjääri ning 1 põlevkivikarjäär. Samuti jääb VIKO piirkonda suletud põlevkivikarjäär Aidus ning ka maaalune kaevandus Sonda territooriumil. Hetkel omab suurt tähtsust piirkonnas Kiviõli keemiatööstus, mis on tööandjaks ligi 700 piirkonna elanikule. Samas pole piirkonnas suuri linnalisi asulaid, mis avaldab mõju mitmete teenuste kättesaadavusele.

Piirkonna ühiseks väljakutseks on olnud kaevanduste sulgemise ja tööstuse osakaalu vähenemisega toimetulek, mis teisalt pakub unikaalseid võimalusi erinevateks arendustegevusteks, nt turismisektoris. Tänu VIKOle kui piirkonda ühendavale Leader-tegevusgrupile on võimalik tegevuspiirkonna eripärast tulenevaid probleeme ühiselt

lahendada ning soodsaid võimalusi fookuseeritult ära kasutada, mis suurema ning vähem ühtse tegevuspiirkonna puhul oleks komplitseeritud.

### 3) Piirkonna funktsionaalne sidusus

Ida-Virumaa, mis on Eesti suuruselt teine maakond, jaguneb traditsiooniliselt neljaks funktsionaalseks alapiirkonnaks:

- Idaregioon - Narva, Narva-Jõesuu ja Sillamäe linnad, Vaivara vald
- Keskregioon - Jõhvi ja Kohtla-Järve linnad, Toila, Kohtla, Kohtla-Nõmme ja Mäetaguse vallad
- **Kiviõli regioon – Kiviõli linn, Aseri, Lüganuse ja Sonda vallad**
- Lõunaregioon – Alajõe, Avinurme, Iisaku, Illuka, Lohusuu ja Tudulinna vallad

Igal piirkonnal on väljakujunenud oma eripära, funktsionaalsed sidemed ning ka (väiksemad) piirkondlikud/regionaalsed keskused.

Enamus VIKO tegevuspiirkonnast (va Rägavere vald) asub Kiviõli regioonis ning on omavahel otseselt seotud, kuna Kiviõli linn on piirkonnale funktsionaalseks keskuseks, pakkudes ühelt poolt VIKO piirkonna elanikele mitmeid avalikke teenuseid (nt gümnaasiumiharidus, teatud tervishoiuteenused jne) ning teisalt töökohti (Kiviõli Keemiatööstus, avalik sektor jne). Lisaks jääb Kiviõli linna territooriumile üks perspektiivikamaid arendusprojekte kogu Ida-Eestis – Kiviõli Seiklusturismi Keskus – mille arengud mõjutavad otseselt kogu VIKO piirkonda.

Kiviõli regioonil on pikaajaline koostöökogemus erinevate tegevuste ja projektide ühisel kavandamisel ja elluviimisel, nt ühine tänavavalgustuse rekonstrueerimine, ühise jäätmete kogumispunkti rajamine, ühine kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine Kiviõli regioonis jne. Varasemalt on toimunud regulaarsed kokkusaamised Kiviõli Regiooni Omavalitsuste Liidu raames, hetkel on toimivate ühisteks algatusteks nt Kiviõli regiooni omavalitsuste noori ühendavad laagrid jms.

Perspektiivis võib koostöö ja funktsionaalne sidusus tähendada ka ühe suurema omavalitsuse teket, kui Kiviõli linn liitub naaberomavalitsustega. Arvestades piirkonna rahvaarvu hulka ka Kiviõli linna elanike arvu (ca 5600 elanikku) on funktsionaalse regiooni (uue valla) suuruseks ca 12 000 elanikku.

### 4) VIKO piirkonna senine kogemus ühtse Leader-tegevuspiirkonnana

VIKO kui Leader-tegevusgrupp on toiminud alates 2006. aastast. Senine koostöökogemus on olnud nii liikmete, taotlejate kui ka väliste osapoolte vahel positiivne, sujuv ja üksmeelne, suuremaid vaideid vms pole tegevusgrupis olnud. Hoolimata väiksusest on tegevusgrupil suhteliselt palju liikmeid (50), kellest arvestatav osa on aktiivsed ning osalevad erinevates tegevustes.

Piirkonnas on käivitatud mitmed ühised algatused, millest prioriteetseim on olnud turismivõrgustiku SüdameTee väljaarendamine, millesse kuulub mitukümmend majutus- ja toitlustusasutust, erinevad aktiivse puhkuse pakkujad jt organisatsioonid.

VIKO senist positiivset kogemust ühtse Leader-tegevuspiirkonnana on võimalik fookuseeritud edasiarendada uuel Leader-perioodil, keskendudes piirkonna eripära, funktsionaalse sidususe ning juba algatatud koostöötegevuse süsteemsele edasiarendamisele.

**Võttes arvesse eeltoodut saab väita, et VIKO tegevuspiirkonna erisus on põhjendatud nii vormiliselt (väike asustustihedus) kui ka sisuliselt (sotsiaalmajanduslikult, maastikuliselt ja kultuuriliselt eripärane, funktsionaalselt sidus ning varasema positiivse koostöökogemusega piirkond).**